

**Tietoa ja vinkkejä työnantajille
maahanmuuttajista Suomessa ja Rovaniemellä**

Rovapolut – projekti
Esa Hietala
Sanna Hiltunen
Huhtikuu 2010

Alkusanat

Erilaisen työpaikalla tapahtuvan ohjauksen tarve on viime vuosina lisääntynyt. Nuorten lisäksi ohjausta tarvitsevat myös uudet työntekijät, aikuiset työelämän tutkintoihin valmentautuvat opiskelijat, oppisopimusopiskelijat, työhön tutustujat, erilaiset projektien täsmäkoulutettavat, kesäharjoittelijat jne. Kaikkien näiden harjoittelijoiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden joukkoon on tullut mukaan myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Suomalainen työelämä on monimuotoistumassa ja kansainvälistymässä, mikä antaa uusia haasteita niin työpaikkaohjaamiseen, perehdyttämiseen, johtamiseen kuin työyhteisöjen toimintaan.

Tähän vihkoon on kerätty yleistä tietoa maahanmuuttajuuteen liittyvistä termeistä, käytännöistä ja toimijoista. Tavoitteena on tehdä maahanmuuttajiin, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvät termit, erot, yhteneväisyydet sekä toimijat tutuiksi. Tavoitteena on että henkilö jolla ei ole ollut mitään erityistä tietoa maahanmuuttajista tai maahanmuutosta aikaisemmin saa käsityksen siitä kuka mitään tekee kenenkin kanssa ja mistä voi saada apua ja tietoa. Tavoitteena on myös tuoda esille eri toimijoiden työtä ja vastuualueita ja mm. selkeyttää eri sektoreiden ja toimijoiden rooleja.

Työnantajan kannalta on tärkeää tietää mitkä ovat työnantajan velvollisuudet ja mitä mahdollista tukea voi eri tahoilta saada maahanmuuttajataustaisen työntekijän tullessa työpaikalle harjoittelijaksi, työhön perehtymään tai työntekijäksi. Toivottavasti löydät Sinulle tarpeellista tietoa tästä vihkosta.

Terveisin,

Rovapolut – projektin väki

HENKILÖKOHTAISET OSAAMISPOLUT MAAHANMUUTTAJILLE

Lapin ammattiopiston hallinnoima Rovapolut-projekti keskittyy maahanmuuttajasiakkaiden opiskelu- ja työelämävalmiuksien parantamiseen ja työllistymiseen. Toiminta perustuu ajatukselle askeleittain etenevästä poluttamisesta.

Työnantajille tarjotaan tukea maahanmuuttajien rekrytointiin, työyhteisöön sopeutumiseen sekä kieli- ja kulttuuriongelmiin.

Rovapolut-projekti tekee tiivistä yhteistyötä TE-toimiston ja muiden viranomaisten sekä oppilaitosten ja kouluttajien kanssa.

Sisältö

KÄSITTEITÄ.....	1
MAAHANMUUTTAJAN KOTOUTTAMINEN	3
FAKTA.....	4
OLESKELULUVAT	5
AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSMAHDOLLISUUDET ROVANIEMELLÄ.....	6
Kotoutumiskoulutukset	6
MAAHANMUUTTAJA TYÖNTEKIJÄNÄ	7
TURVAPAIKANHAKIJOIDEN JA MAAHANMUUTTAJIEN KANSSA TOIMIVIA TAHOJA ROVANIEMELLÄ.....	9
Lähteet.....	12

KÄSITTEITÄ

Maahanmuuttaja/Maastamuuttaja on maasta toiseen muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

Ulkomaalainen on henkilö joka ei ole suomen kansalainen.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun (UNHCR) myöntämä pakolaisen asema ja hän saapuu maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa. Viime vuosina suomen pakolaiskiintiö on ollut 750.

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksia, sotaa ja levottomuuksia. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta valtiosta. Suomesta turvapaikkaa hakeva voi hakea sitä heti rajalta tai maahantulon jälkeen poliisilta. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaisstatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon tai oleskelulupa suojelutarpeen perusteella, kun häntä uhkaa epäinhimillinen kohtelu kotimaassaan. Köyhyys sinänsä ei kuitenkaan oikeuta saamaan turvapaikkaa.

Turvapaikanhakijat voivat tehdä työtä kolmen kuukauden maassaolon jälkeen. Tällöin he maksavat veroja eivätkä saa ylimäärästä tukea. Lapsillisään tai esimerkiksi opintotukeen turvapaikanhakijat eivät ole oikeutettuja.

Dublin-asetuksen mukaan se EU:n jäsenvaltio (myös Norja, Islanti ja Sveitsi), jossa turvapaikanhakija ensimmäisenä hakee turvapaikkaa tai jonka kautta hän tulee unionin alueelle, on velvollinen käsittelemään turvapaikkahakemuksen. Jokaiselta yli 14-vuotiaalta turvapaikanhakijalta otetaan sormenjäljet hänen hakiessaan turvapaikkaa EU:ssa. Sormenjälkiä vertailemalla voidaan selvittää, onko hakija hakenut turvapaikkaa jossain muussa EU-maassa. Tällöin hakija palautetaan vastuussa olevaan maahan turvapaikkamenettelyyn. Vaikka sormenjälkiä ei olisi otettu, mutta selviää, mihin EU-maahan henkilö ensimmäisenä on saapunut, hänen turvapaikkahakemuksensa käsitellään siellä.

Perheenyhdistäminen tarkoittaa sitä että, pakolainen voi saada lähiomaisensa Suomeen perheenyhdistämisen kautta. Lähiomaiseksi katsotaan puoliso ja alaikäiset lapset. Muiden kuin pakolaisstatuksen tai oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella saaneiden tulee osoittaa voivansa elättää perheensä, jotta voi saada perheensä Suomeen.

Paluumuuttajat: 1990-luvun alusta lähtien entisen Neuvostoliiton alueella asuvien inkerinsuomalaisen ja muiden suomalaista syntyperää olevien henkilöiden on ollut mahdollisuus muuttaa erityissäänönsten perusteella Suomeen. Yhteensä paluumuuttajia on saapunut noin 25 000 lähinnä Venäjältä ja Viirosta. Valtio korvaa kunnille paluumuuttajista aiheutuvia kustannuksia.

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän.

Ulkomaalaiselle opiskelijalle voidaan myöntää oleskelulupa opiskelun perusteella, jos hänellä on opiskelupaikka suomalaisessa oppilaitoksessa ja opinnot ovat ammattiin tai tutkintoon johtavia. Vain perustellusta syystä muihin kuin tutkintoon tai ammattiin johtaviin opintoihin voidaan myöntää oleskelulupa. Luvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että sinulla on riittävät varat Suomessa opiskelua varten (käytännössä noin 500 euroa / kk tai 6 000 euroa / vuosi) ja voimassa oleva riittävän kattava sairausvakuutus. Opiskelijan on haettava oleskelulupaa joko poliisilla tai Suomen edustustossa.

Työperäiset maahanmuuttajat

Oikeus tehdä ansiotyötä Suomessa määräytyy kansalaisuuden mukaan.

EU/ETA-maat: Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaiset saavat työskennellä Suomessa ilman työntekijän oleskelulupaa. Vastaava oikeus on myös Norjan, Islannin, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaisilla. EU-kansalaisen sekä Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaisen on rekisteröitävä oleskeluoikeutensa, jos maassa oleskelu kestää yli 3 kuukautta. Rekisteröinti suoritetaan paikallispoliisin luona.

Suomeen lähetetyllä työntekijällä tarkoitetaan työntekijää, joka työskentelee tavallisesti muussa valtiossa kuin Suomessa ja jonka toiseen valtioon sijoittautunut työnantaja lähettää työhön Suomeen rajoitetuksi ajaksi tarjotessaan valtioiden rajat ylittäviä palveluja.

ETA-alueen ulkopuoliset maat: Muiden maiden kansalaisilta vaaditaan lähtökohtaisesti työntekijän oleskelulupa. Ulkomaalaislaissa on säädetty tilanteista, jolloin työnteko on mahdollista tavallisen oleskeluluvan, viisumin tai viisumivapauden nojalla. Työnantajan velvollisuutena on varmistua siitä, että palvelukseen tulevalle ja palveluksessa olevalla ulkomaalaisella on vaadittava työntekijän oleskelulupa tai että hän ei tarvitse oleskelulupaa.

Metsämarjan poimijoiden oleskelu ja oikeudet

Oikeus poimia marjoja sekä yksityisistä että valtion metsistä perustuu jokamiehenoikeuksiin. Jokamiehenoikeuksilla on perinteisesti ymmärretty vapaata kulkuoikeutta sekä muun muassa oikeutta poimia marjoja ja sieniä. Jokamiehenoikeuksien käyttämiseen ei tarvita maanomistajan lupaa eikä siitä tarvitse maksaa mitään. Jokamiehenoikeuksia ei ole sidottu niitä käyttävään henkilöön tai toiminnan tarkoitukseen. Jokamiehenoikeudet ovat täten sanatarkasti jokaisen oikeuksia eikä niiden käyttö ole rajoitettu ainoastaan Suomen kansalaisiin. Poimimisoikeuden kansalaisneutraalisuus merkitsee käytännössä sitä, että suomalaisten lisäksi ulkomaalainenkin voi poimia marjoja oleskellessaan maassa viisumilla, viisumivapaasti, oleskeluluvalle sekä EU:n vapaan liikkuvuuden puitteissa. Jokamiehenoikeuksia voi myös käyttää ansaitsemis- tai kaupallisessa tarkoituksessa. Marjanpoimijat ovat Suomessa pääsääntöisesti turistiviisumilla. Viisumivelvollisen maan kansalainen voi saapua Suomeen metsämarjanpoimintaan Schengen-viisumilla sen voimassaoloajan ja oleskeluajan puitteissa, korkeintaan kolmen kuukauden ajaksi. Sama aikaraja koskee viisumivapaan maan kansalaista. Ulkomaalaisen on täytettävä maahantuloedellytykset, vaikka työntekijän oleskelulupaa ei häneltä edellytetäkään.

MAAHANMUUTTAJAN KOTOUTTAMINEN

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (kotouttamislaki) on säädetty edistämään maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnan vapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista, sekä turvata turvapaikanhakijoiden välttämätön toimeentulo ja huolenpito järjestämällä turvapaikanhakijoiden vastaanotto. Kotouttamislain piiriin kuuluvat kaikki vakituisesti Suomeen asettuneet maahanmuuttajat kolmen ensimmäisen maassaolovuotensa ajan.

Kotoutumiskoulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat työllistymistä ja muuta kotoutumista edistävää ja tukevaa koulutusta. Kotoutumiskoulutuksen ensisijaisena kohderyhmänä ovat työttöminä työnhakijoina olevat maahanmuuttajat, mutta myös kotiäidit, vanhukset ja muut työvoimaan kulumattomat aikuiset maahanmuuttajat. Koulutus on tarkoitettu myös sellaisille työelämässä toimiville maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista ja/tai suomen tai ruotsin kielen opintoja.

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä. Kotoutumisen tavoitteena on se että maahanmuuttaja osallistuu työelämään ja yhteiskunnan toimintaan säilyttäen kuitenkin samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja.

Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan kunnan, TE-toimiston ja maahanmuuttajan kesken toimenpiteistä, jotka tukevat maahanmuuttajaa ja hänen perhettään yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimisessa. Kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia suomen tai ruotsin kielen opiskelun, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen, maahanmuuttajan omaehtoisen koulutuksen, ammatinvalinnanohjauksen ja kuntoutuksen, työharjoittelun, työelämävalmennuksen, valmistavan opetuksen, lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisesta sekä muiden niihin rinnastettavien kohtuullisiksi katsottavien kotoutumista tukevien toimenpiteiden järjestämisestä. Maahanmuuttajalla, jolla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, on velvollisuus osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä suunnitelmassa sovittuihin palveluihin ja toimenpiteisiin

Vinkki

Monikulttuurinen työyhteisö tai työympäristö

Rovapolut- projekti järjestää tarvittaessa työyhteisöille ja työpaikkaohjaajille koulutusta ja valmennusta. Rakennamme työyhteisön tarpeista lähtevän koulutuskokonaisuuden. Aiheina voi olla mm. eri kulttuureista tulevien työntekijöiden ohjaamisen ja perehdyttämisen erityispiirteet, tulkin käyttö kommunikoinnin tukena ja maahanmuuttaja asiakkaana.

FAKTA**Maahanmuuttovirasto**

(Migri) on sisäasiainministeriön alainen virasto, joka käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita. Toimintansa virasto aloitti nimellä Ulkomaalaisvirasto, mutta vuoden 2008 alusta nimi vaihtui Maahanmuuttovirastoksi.

Ulkomaan kansalaiset Rovaniemellä

31.12.2009 Rovaniemellä asui 1140 ulkomaalaista pysyväisluontoisesti. Tähän lukuun kuuluvat pakolaiset, työperäiset maahanmuuttajat, avioliiton tai perhesiteen kautta tulleet, paluumuuttajat jne.

Suurimmat kansalaisuusryhmät ovat:

Venäjä	(noin)	170
Ruotsi		130
Myanmar		100
Somalia		75
Irak		70
Afganistan		70
Kiina		65
Saksa		50

Yhteensä Rovaniemellä on edustettuna 82 eri kansalaisuutta.

Suomen kansalaisuuden saaneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt tai ulkomaalaiset vaihto-opiskelijat eivät kuulu näihin lukuihin.

Ulkomaan kansalaiset Suomessa

Suurimmat pysyväisluontoisesti oleskelevat kansalaisuusryhmät Suomessa 31.12.2009

Venäjä	28 000
Viro	25 400
Ruotsi	8500
Somalia	5500
Kiina	5000
Thaimaa	4400
Irak	3900
Turkki	3800
Saksa	3500
Iso-Britannia	3300

Ulkomaan kansalaiset Lapissa 31.12.2009

Ulkomaalaiset yhteensä 2876

Seutukunnittain:

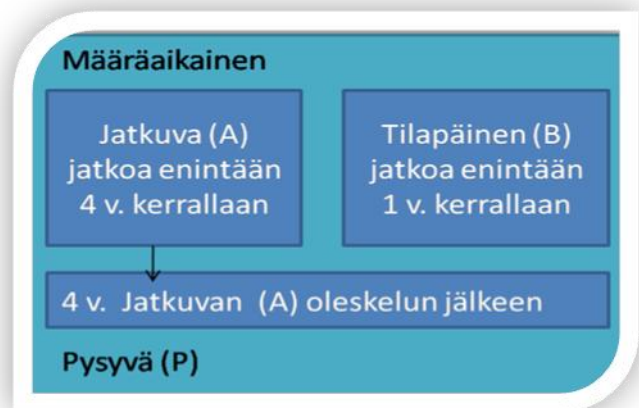
Rovaseutu (noin)	1 200
Merilappi	1030
Tornionlaakso	90
Tunturi-Lappi	220
Pohjois-Lappi	180
Itä-Lappi	150

OLESKELULUVAT

Oleskelulupa on lupa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten.

Tilapäinen oleskelulupa (B) myönnetään ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena ei ole jäädä Suomeen pysyvästi. Lupa on uusittava määräajan päätyttyä. Jatkuva oleskelulupa (A) myönnetään ulkomaalaiselle, joka on tullut Suomeen pysyvässä maahanmuuttotarkoituksessa. Lupa on uusittava määräajan päätyttyä. Pysyvä oleskelulupa (P) myönnetään henkilölle, joka on oleskellut Suomessa yhtäjaksoisesti jatkuvalla oleskeluluvalla neljä vuotta. Lupa myönnetään toistaiseksi eikä sitä tarvitse uusia.

Viisumi on maahantulolupa, joka myönnetään ulkomaalaiselle matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten. Viisumilajeja ovat kauttakulkuviisumi, kertaviisumi, lentokentän kauttakulkuviisumi, paluuviisumi ja toistuvaisviisumi.

Oleskelulupatyypit Suomessa

Työntekijän oleskelulupa anotaan ennen Suomeen saapumista joko Suomen ulkomaanedustustosta, työ- ja elinkeinotoimistosta (TE – toimisto) tai kihlakunnan poliisilaitokselta. Lupa on joko tilapäinen tai jatkuva. Lupaa hakiessa on oltava jo työpaikka Suomessa. Työntekijän oleskelulupahakemuksen voi tehdä joko työntekijä tai työnantaja. EU:n jäsenmaiden kansalaiset ja heihin rinnastettavat Islannin, Liechtensteinin, Norjan sekä Sveitsin kansalaiset eivät tarvitse työntekijän oleskelulupaa, jos työ kestää enintään 3 kuukautta. Kolmea kuukautta pidempään kestävään työhön ulkomaalaisen on rekisteröitävä oleskeluoikeutensa poliisilla. Poliisi rekisteröi oleskeluoikeuden ulkomaalaisrekisteriin ja antaa rekisteröitymisestä todistuksen.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa on haettava ennen Suomeen tuloa, jos aikoo harjoittaa itseään elinkeinoa tai ammattia Suomessa. Myöskään elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa eivät tarvitse EU:n jäsenmaiden kansalaiset ja heihin rinnastettavat. Hakemus jätetään Suomen edustustoon, osapäätöksen luvasta tekee ELY -keskus ja lopullisen päätöksen luvan myöntämisestä tekee Maahanmuuttovirasto.

Oleskelulupaa perhesiteen perusteella voi hakea henkilö, jonka perheenjäsen asuu Suomessa. Perheenjäseniksi lasketaan avio- ja rekisteröity puoliso, alaikäinen lapsi ja ala-ikäisen huoltaja. Avopuoliso voi saada luvan, jos puoliset ovat asuneet yhdessä kaksi vuotta tai heillä on yhteinen lapsi. Muu omainen voi saada luvan vain poikkeustapauksessa.

AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSMAHDOLLISUUDET ROVANIEMELLÄ

Kotoutumiskoulutukset

Lapin ELY-keskus kilpailuttaa työvoimapolitiittisena koulutuksena hankittavat kotoutumiskoulutukset kahden vuoden välein. Vuosina 2009–2010 kotoutumiskoulutusta Rovaniemellä järjestävät Rovala-Opisto ja Arffman Consulting Oy. Rovala-Opisto järjestää aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta usealla eri tasolla ja Arffman Consulting Oy toteuttaa luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta. Hakeutuminen näihin koulutuksiin tapahtuu TE-toimiston kautta.

Rovaniemen aikuislukio

Ilman peruskoulutusta olevien maahanmuuttajien on mahdollista suorittaa peruskoulun oppimäärä (2 v) Rovaniemen aikuislukiossa, missä järjestetään myös peruskouluun valmentava koulutus (½ v).

Lapin ammattiopisto

Lapin ammattiopisto järjestää ammatilliseen koulutukseen valmistavaa sekä valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille (Askel-koulutukset). Valmentavan koulutuksen jälkeen opiskelijat pyrkivät valitsemalleen ammattialalla normaaleihin opetusryhmiin tai aikuis-koulutukseen.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus (ASKEK maahanmuuttajille)

Valmistava koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat kielellisten ja tiedollisten lähtövalmiuksien parantamista, valmennusta suomalaiseen opiskelu- ja työkuulttuuriin ja valmiuksia suorittaa ammatillinen perustutkinto.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava koulutus (ASKEK erityisopiskelijalle)

Valmentava ja kuntouttava koulutus on tarkoitettu opiskelijoille, myös maahanmuuttajille, joka tarvitset erityistä tukea opiskeluun.

Suomenkieltä Rovaniemellä asuvat maahanmuuttajat voivat opiskella omaehtoisesti mm. Rovaniemen kansalaisopistossa ja Avoimessa yliopistossa. Nämä opinnot ovat maksullisia ja niihin hakeudutaan kunkin koulutuksen järjestäjän kautta heidän määräämällä tavalla.

Vinkki

Osaamisen tunnistaminen

Realistisen kuvan saaminen maahanmuuttajan ammatillisesta osaamisesta saattaa vaatia erityistoimenpiteitä kuten konkreettisia työnäytöjä tai pidempikestoista työskentelyn seurantaa.

Rovapolut -projekti järjestää osaamiskartoituksia ja niihin liittyvää lisäkoulutusta mm. kortti- ja passikoulutukset. Osaamiskartoitusten tuloksena opiskelijalla on realistinen kuva omasta osaamisestaan ja selkeä polku työelämään tai koulutukseen valitsemallaan alalla.

MAAHANMUUTTAJA TYÖNTEKIJÄNÄ

Työvoimakoulutus

Maahanmuuttajalla on mahdollisuus päästä työ- ja elinkeino-toimiston kautta työvoimakoulutukseen hankkimaan työelämässä tarvittavia lisätaitoja. Tämä koulutus on suunniteltu työttömille työnhakijoille sekä 20 vuotta täyttäneille henkilöille, joita uhkaa työttömäksi joutuminen. Työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa osallistujien mahdollisuuksia pysyä työmarkkinoilla tai päästä sinne takaisin. Siksi koulutus on pääasiassa ammatillista. Työvoimakoulutus voi olla myös valmentavaa koulutusta, esimerkiksi kielikoulutusta.

Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustaminen

Ulkomailla kouluttautunut tarvitsee yleensä päätöksen tutkintonsa tunnustamisesta, jos hän haluaa saada kelpoisuuden julkiseen virkaan tai sellaiseen tehtävään, johon vaaditaan vähintään kolmivuotinen korkeakoulu- tai opistotutkinto. Yksityisellä sektorilla päätöstä tutkinnon tunnustamisesta ei tavallisesti vaadita, mutta siitä voi kuitenkin olla hyötyä työpaikkaa haettaessa. Henkilöt, joilla on ulkomailla suoritettu korkeakoulututkinto, voivat hakea Opetushallituksen päätöstä tutkintonsa tunnustamisesta Suomessa.

Opiskelijan työnteko

Euroopan unionin kansalaiset ja heihin rinnastettavat voivat olla opiskeluaikanaan töissä. Muista maista tulevat opiskelijat voivat tehdä rajoitetusti työtä opiskelua varten myönnetyn oleskeluluvan perusteella, jos työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai jos työ on osa-aikaista, eikä sitä ole enempää kuin 20 tuntia viikossa. Kokoaikaista työtä voi tehdä aikana, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta eli tavallisesti kesä- ja joululoman aikana.

On tärkeää, että perehdyttämisen yhteydessä työpaikalla kerrotaan selkeästi työntekijän yksilöllisistä vastuista ja velvollisuuksista ja siitä, mihin työ sopimus Suomessa velvoittaa. Esim. poissaoloihin liittyvät menettelytavat ja työehtosopimukseen pohjautuvat ns. hyväksyttävät poissaolot eivät maahanmuuttajataustaiselle työntekijälle ole itsestäänselvyksiä.

Vinkki

Kielen oppiminen työpaikalla

Ennen kun maahanmuuttaja tulee työyhteisöön, on hyvä pohtia etukäteen seuraavia seikkoja:

- kuuluuko keskustelu olennaisesti työtehtäviin (esim. myyjä, asiakaspalvelija)?*
- tehdäänkö työtä tiimissä, jolloin tehtävästä suoriutuminen edellyttää viestintää työtovereiden kanssa (mm. autonkorjaus)?*
- vaatiiko työsuorituksen oppiminen kielenymmärtämistä vai voiko sen oppia vain katsomalla (esim. ompelutyö)?*
- tarvitaanko työssä kirjallista kielitaitoa?*
- odotetaanko uuden työntekijän osallistuvan työpaikan erilaisiin yhteisiin tilaisuuksiin?*
- millainen sosiaalinen ilmapiiri työpaikalla vallitsee?*

Työntekoa turvaavat lait ja työehtosopimukset

Palkkaa, työaika, työsuhteturvaa ja työturvallisuutta koskevia säännöksiä sovelletaan pääsääntöisesti samalla tavalla kaikkiin Suomessa työtä tekeviin. Samoin työnantajalla on velvollisuus suorittaa eläkevakuutuksen, sosiaaliturvan, työttömyysvakuutuksen ja tapaturmavakuutuksen maksut sekä ulkomaalaisista että suomalaisista työntekijöistä. Useimmilla aloilla on voimassa työnantajaliittojen ja työntekijäliittojen solmima työehtosopimus, jossa sovitaan palkan määräytymisestä ja muista työsuhteen ehdoista.

Kaikilla työntekijöillä on oikeus tasapuoliseen kohteluun. Työnantaja ei saa syrjiä ketään sukupuolen, syntyperän, etnisen alkuperän, kansalaisuuden, kansallisen alkuperän, uskonnon, iän, terveydentilan, vammaisuuden, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan tai muun vastaavan syyn takia.

Työllistämistuet

Työttömänä työnhakijana oleva pakolainen tai muu maahanmuuttaja saa samaa työttömyysetuutta, samoin perustein kuin suomalainen (kotoutumistuki vastaa määrältään työmarkkinatukea ja sitä saadaksesen maahanmuuttajan on osallistuttava hänelle osoitettuihin toimenpiteisiin). Pakolaiset, kuten muutkin, maksavat saamistaan tuloista veroa. Maahanmuuttajien työllistyminen on usein huomattavasti hitaampaa ja vaikeampaa kuin muiden työttömien. Maahanmuuttajien työllistymiseen onkin useimmiten suunnattu korkeammat työvoimapolitiittiset tuet. Tukien tason ja oikeuden tukiin päättää kuitenkin TE-toimisto jokaisen kohdalta henkilökohtaisesti.

Vinkki

Rovapolut- projekti voi selvittää etukäteen maahanmuuttajan työllistämistä harkitsevalle työnantajalle työnhakijalle myönnettävät työvoimapolitiittiset tuet.

Vinkki

Työelämäsertifikaatti on osaamissertifikaatti, joka sisältää keskeisiä asioita suomalaisesta työelämän pelisäännöistä sekä suomalaisesta työlainsäädännöstä. Tavoitteena on helpottaa työnantajaa perehdyttämisessä, vähentää perehdytykseen kuluva aikaa ja vaivaa sekä helpottaa kommunikointia.

Lapin ammattiopisto järjestää työelämäsertifikaatin suorittamiseen tarvittavan koulutuksen ja testin.

TE -toimisto huolehtii yhdessä ELY-keskuksen kanssa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden mm. kotoutumiskoulutuksen (suomen kielen kurssit, luku- ja kirjoitustaidon opetus) sekä työvoimapalvelujen järjestämisestä. TE-toimisto tekee päätökset rinnasteisista toimenpiteistä osana kotoutumissuunnitelmaa.

TURVAPAIKANHAKIJOIDEN JA MAAHANMUUTTAJIEN KANSSA TOIMIVIA TAHOJA ROVANIEMELLÄ

SPR Rovaniemen vastaanottokeskus

Rovaniemen vastaanottokeskus huolehtii **turvapaikanhakijoiden** vastaanotosta, rekisteröinnistä, majoituksesta, toimeentulosta, terveyspalveluista sekä odotusaikaa tukevista työ- ja opintotoiminnoista. Rovaniemen vastaanottokeskus on aloittanut toimintansa vuoden 1992 alussa ja sitä hallinnoi Suomen Punainen Risti. Rovaniemen vastaanottokeskuksessa on 200 asiakaspaikkaa ja se edustaa toimintamalliltaan ”hajautettua mallia”. Tässä mallissa turvapaikanhakijat ovat majoitettu ryhmittäin tai perheittäin vastaanottokeskuksen vuokraamiin kerrostalohuoneistoihin, jotka sijaitsevat Ounasrinteen, Korkalovaaran ja Kolpeneen kaupunginosissa. Turvapaikanhakija asuu Rovaniemen vastaanottokeskuksen asunnoissa yleensä koko ajan, kunnes on saanut lopullisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa. Odotusaika keskuksessa vaihtelee kuukaudesta jopa kahteen vuoteen. Turvapaikanhakijoilla on oikeus hakea ja tehdä työtä oleskeltuaan maassa 3 kuukautta.

SPR Rovaniemen vastaanottokeskus: Nuorten tukiasunnot

Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden tukiasumisyksikkö perustettiin Rovaniemen vastaanottokeskuksen yhteyteen syksyllä 2008. Tukiasumisyksikkö sijaitsee Pöykkölässä. Tukiasuntoyksikössä on noin 40 asiakaspaikkaa 16–17-vuotiaille pojille.

Poliisi

Paikallispoliisi myöntää maassa oleskelevan Suomen kansalaisen ulkomaalaiselle perheenjäsenelle ja tämän alaikäiselle naimattomalle lapselle ensimmäisen oleskeluluvan, Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten määräaikaista jatko-oleskelulupia sekä pysyviä oleskelulupia ja työntekijän ja elinkeinonharjoittajien oleskelulupia jatkolupina sekä pysyviä oleskelulupia. Poliisi tai rajavartija selvittää myös turvapaikanhakijoiden henkilöllisyyttä ja matkareittiä muun muassa haastattelemalla ja lähettämällä sormenjälkivertailupyynnöjä muihin Euroopan maihin. Varsinaisen turvapaikkapuhuttelun vainon perusteiden osalta tekee Maahanmuuttovirasto.

Turvapaikanhakijat Rovaniemellä

Turvapaikanhakijoita on Rovaniemellä yhtäaikaisesti noin 200. Turvapaikanhakijoiden vaihtuvuus on suurta, sillä turvapaikka päätöksen saatuaan henkilö siirtyy joko kuntaan tai palautetaan, jolloin hän poistuu vastaanottokeskuksen asiakkuudesta. Vapautuneet paikat käytetään uusien turvapaikanhakijoiden sijoittamiseen.

Turvapaikanhakijat Suomessa

Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrä on 2000-luvulla vaihdellut 1500 - 4000 välillä. Vuonna 2008 hakijoita oli ensi kertaa yli 4000. Osa hakijoista ei jää turvapaikkaprosessiin Suomeen vaan heidät palautetaan toiseen EU-maahan ns. Dublinasetuksen perusteella. Vuonna 2008 turvapaikkapäätöksistä noin 40 prosenttia oli myönteisiä. Tämä piti sisällään pait-si varsinaiset turvapaikat myös muut oleskeluluvat (kansainvälinen suojelu).

Rovaniemen kaupunki ja Lapin ELY-keskus

Rovaniemen kaupungilla on Lapin ELY-keskuksen kanssa toistaiseksi voimassaoleva sopimus vastaanottaa vuosittain 80 pakolaista. Tähän lukuun lasketaan ELY-keskuksen kuntaan osoittamat kiintiöpakolaiset ja oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat. Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimisto vastaa pakolaisten vastaanoton käytännön järjestelyistä. Valtio korvaa kunnalle täysimääräisenä pakolaisten toimeentulotukimenoit ensimmäiseltä kolmelta vuodelta, paluumuuttajilta puolelta vuodelta ja eläkeikäisenä Suomeen saapuvien paluumuuttajilta viideltä vuodelta. Pakolaisten tulkkimenot korvataan kunnalle niin kauan kuin pakolainen tulkkia tarvitsee. Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin siten, että yli 7-vuotiaan henkilön osalta maksetaan 1 900,52 euroa vuodessa ja alle 7-vuotiaan henkilön osalta maksetaan 6 222,95 euroa vuodessa. Korvaus maksetaan kolmelta vuodelta. Maksatus kunnalle tapahtuu ELY-keskuksen kautta.

Kiintiöpakolaiset valitaan YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n rekisteröimien ja Suomelle esittämien henkilöiden joukosta. Suomeen sijoitettavat valitaan ehdotettujen joukosta haastatelluin, jotka suomalainen delegaatio tekee paikan päällä – esimerkiksi pakolaisleirillä. Viime vuosina Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750. YK:n pakolaisjärjestön UNHCR kautta tuleville kiintiöpakolaisille myönnetään Suomessa pakolaisstatus.

Maahanmuuttajatoimisto

Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimisto on sosiaalipalvelukeskuksen Nuorten ja aikuisten palvelujen alainen yksikkö, jossa työskentelee johtava sosiaalityöntekijä, 2 sosiaalityöntekijää ja 3 sosiaaliohjaajaa. Maahanmuuttajatoimiston asiakkaina ovat kiintiöpakolaiset (suurin ryhmä), myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikan hakijat (pakolaiset), perheen yhdistämisen kautta tulleet maahanmuuttajat (pakolaistaustaiset), entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet suomalaisia sukujuurta olevat paluumuuttajat sekä kaikki ohjausta ja neuvontaa tarvitsevat maahanmuuttajat. Pitempikestoisen asiakastyön lisäksi maahanmuuttajatoimiston työhön kuuluu myös kertaluontoinen ja lyhytkestoinen ohjaus ja neuvontatyö. Maahanmuuttajatoimiston työn tavoitteena on yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa asiakkaan kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan siten, että hän kykenee toimimaan itsenäisesti ja tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä, hakeutumaan koulutukseen sekä työelämään, asioimaan virastoissa ja toimimaan arjessa, säilyttäen oman identiteetin, kielen, kulttuurin ja uskonnon. Maahanmuuttajatoimisto (viranomainen) ja MoniNet (Rovalan Settlementti ry:n ylläpitämä monikulttuurisuuskeskus) toimivat samoissa tiloissa osoitteessa Postikatu 1.

Maistraatti

Ulkomaisten kansalaisten on käytävä henkilökohtaisesti ilmoittautumassa maistraatissa henkilötietojen rekisteröintiä varten, jos oleskelu Suomessa tulee kestämaan yli vuoden. Suomessa asuvista henkilöistä merkitään perustiedot väestötietojärjestelmään. Ulkomaalaisen on lain mukaan ilmoitettava rekisteriin samat tiedot kuin Suomen kansalaisenkin, jos oleskelu Suomessa kestää vähintään vuoden.

Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto)

Rovaniemen TE-toimistossa on maahanmuuttajapalveluiden yksikkö jossa työskentelee kaksi virkailijaa. Maahanmuuttajapalveluiden asiakkaana maahanmuuttaja on yleensä kolme vuotta eli hänen kotoutumisaikansa verran. Tämän jälkeen työtön maahanmuuttaja siirtyy peruspalveluiden piiriin, mikäli hänen kielitaitonsa riittää asioimiseen ilman tulkkia. TE-toimisto on päävastuussa työkäisten (17v – 64v) maahanmuuttajien kotouttamisesta. Maahanmuuttaja on työhallinnon asiakkaana yksi asiakas muiden joukossa, hänellä on oikeudet samoihin palveluihin ja samat lait sekä asetukset koskevat heitä kuin suomalaisiakin. TE-toimistossa laaditaan kotoutumissuunnitelma yhdessä maahanmuuttajan ja maahanmuuttajatoimiston (kunnan) sosiaalityöntekijän kanssa pakolaisille sekä muulla syyllä tulleille maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat myös sosiaalitoimen palveluja. Muille TE-toimiston maahanmuuttaja-asiakkaille työvoimaviranomainen laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä asiakkaan ja tulkin kanssa.

Kela

Vakinaisesti Suomeen muuttavien on haettava Suomen sosiaaliturvan piiriin pääsyä Kelan lomakkeella. Oikeus Suomen sosiaaliturvaan ratkaistaan sen perusteella, kuinka pitkältä oleskelusta on kysymys. Jos tarkoituksena on muuttaa Suomeen vakinaisesti, pääsee hakija pääsääntöisesti Suomen sosiaaliturvan piiriin muuttohetkestä lukien ja voi saada Kelan etuuksia. Suomen sosiaaliturvaan kuuluville annetaan kirjallinen päätös asiasta ja heille myönnetään Kela-kortti. Vakinaiseksi asumiseksi lasketaan esimerkiksi paluumuutto, vähintään kahden vuoden työskentely Suomessa sekä avioliitto tai muu läheinen perhesuhde Suomessa vakinaisesti asuvaan henkilöön.

Henkilöllä ei ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan, jos hän saa EU-lainsäädännön tai sosiaaliturvasopimuksen perusteella etuuksia jostakin toisesta maasta tai kuuluu muuten jonkin toisen maan sosiaaliturvan piiriin. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi toisesta EU/ETA-maasta tai Sveitsistä lähetetyt työntekijät, rajatyöntekijät, toisesta Pohjoismaasta lähetettyjen työntekijöiden perheenjäsenet sekä vieraan valtion tai valtioiden välisen järjestön palveluksessa olevat työntekijät ja heidän perheenjäsenensä.

MoniNet

MoniNet on Rovalan Setlementti ry:n ylläpitämä monikulttuurisuuskeskus. Se sijaitsee samoissa tiloissa Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimiston kanssa osoitteessa Postikatu 1. MoniNetin tavoitteena on maahanmuuttajan osallisuuden lisääminen, kotoutumisen tukeminen ja työllistymisen edistäminen. MoniNet on aloittanut toimintansa Rovaniemellä vuonna 2001. MoniNetissä työskentelee sekä suomalaisia ohjaajia että maahanmuuttajataustaisia neuvoja. MoniNet koostuu viidestä osiosta. *Koti-toiminto* tukee työvoiman ulkopuolisten maahanmuuttajien kotoutumista, *Mentori-hanke* ehkäisee syrjäytymistä, edistää työllistymistä ja luo työllistymistä edistäviä malleja. *Sentterin* toimintakenttään kuuluu mm. arkisuomen ohjaukset, palveluohjaus jne. *Koti Lapissa -projekti* tukee Lapissa asuvien maahanmuuttajien integroitumista ja voimaantumista. *Kumppanuushanke Verson* toiminta on yksi osa MoniNet kokonaisuutta mm. rinnasteiset. MoniNet tarjoaa apua arkielämän asioissa ja ongelmatilanteissa, kuten lomakkeiden täyttämässä ja paperiasioissa. MoniNet järjestää myös erilaisia tapahtumia ja toimintaa kaiken ikäisille maahanmuuttajille. MoniNetissä voi myös opiskella suomenkieltä rinnasteisena toimenpiteenä.

Lähteet:

Lapin TE-keskus 2008:

Lapin maahanmuuttostrategia – Lappi aktiiviseksi maahanmuuttoalueeksi 2015

Sisäasiainministeriö:

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/2CC4B295338DABC5C22573B00031789A?opendocument>

[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/A579F6270FF2EC54C22572AA0025C2DC/\\$file/142007.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/A579F6270FF2EC54C22572AA0025C2DC/$file/142007.pdf)

www.yhdenvertaisuus.fi

Työ- ja elinkeinotoimisto:

www.mol.fi/finnwork

Työministeriö:

<http://www.finlex.fi/data/normit/25737-0102006TM.pdf>

Opetushallitus:

www.edu.fi

Pakolaisneuvonta:

http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/10_vaitetta_ja_faktaa.pdf

Maahanmuuttovirasto:

<http://www.migri.fi/netcomm/?language=FI>

Elinkeinoelämän keskusliitto:

www.ek.fi/www/fi/tyoelama/index.php?we

Infopankki:

www.infopankki.fi

Rovaniemen kaupunki:

www.rovaniemi.fi

Suomen punainen risti:

www.redcross.fi

Poliisi:

www.poliisi.fi

Kela:

www.kela.fi

MoniNet:

www.moninet.rovala.fi

Koulutuskeskus Salpaus:

www.salpaus.fi

Lapin Maistraatti, Rovaniemen yksikkö

ROVAPOLUT

Monikulttuuriset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen
ja työllistymiseen Rovaseudulla 1.11.2008 – 31.10.2011

Kirsti Kaivola
projektipäällikkö
020 798 4330
040 843 7663

Esa Hietala
projektisuunnittelija
020 798 4370
040 774 6272

Maiju Häkkinen
projektisuunnittelija
020 798 4388
040 012 4061

Sanna Hiltunen
projektisuunnittelija
020 798 4380
040 710 6821

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@lao.fi

Lapin ammattiopisto, Porokatu 35, 96400 Rovaniemi

